

SZERKESZTŐI IRODA:
Belmagyar-utca végén (Máriaffy-ház) a hová a lap szellemi
részét illető közlemények címzettjei.

Az „ELLENZÉK” előfizetési díja:
Egész évre 16 frt v. 32 korona. Negyedévre 4 frt v. 8 korona.
Félévre 8 frt v. 16 korona. 1 hóra 1 frt 50 kr. v. 3 korona.

Egyes szám ára 5 kr., vagy 10 fillér.
Megjelenik mindennap, kivéve a vasár- és ünnepnapokat.
Kéziratok nem adatnak vissza.

ELLENZÉK.

Telefon sz.: 9. POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI NAPILAP. Telefon sz.: 9.

NYILTÁRTAL:
Kolozsvárt, Belközép-utca 33-ik szám.
Egy négyszög centiméternyi tér ára 4 krajczár. Gyárosok
kereskedők és iparosok árkedvezményben részesülnek.
Reklam sora 1 forint.
Bélyeg-illeték minden hirdetés után 30 kr.
Hivatalos közlemények sora: 5 forint.
Nyilttérli cikkek: garmond sora után 20 krajczár
fizetendő.

Festetich Andor gr.

A politikai élet legújabb sensatiója a névhez fűződik. De a sensatióban nyeri egyetemes mind a legfrabbansabb kifejezést az a politikai irányzat is, mely nálunk a liberalizmus jelszavával kenődi magát.

Festetich Andor gróf egyike volt a Dunántul leggazdagabb magnásainak. De ennél többet alig is tudott róla a világ, a mely egy szép napon mégis arra ébredett, — hogy Festetich ur képviselővé lesz.

Hogy az elhivatásnak kicsoda erős érzete vezette a politikai küzdelmek terére a nemes grófot, arról eléggé beszél az a körülmény, hogy jó idő eltelte az ő képviselővé történt megválasztása után a nélkül, hogy a stereotip „igen” elmozsolásán kivülegyebet tett volna képviselői pályáján.

Am a mint a publicus spiritus teljes hiánya nem volt akadály annak, hogy az a zárkózott magnás liberális képviselővé legyen: ugy képviselői szereplésének teljes meddősege sem volt akadály további politikai carrierjének, a mely nemsokára a földmívelésügyi miniszteri tárca birtokával demonstrálta a nemes gróf ismerősei előtt, hogy az „a kinek az isten hivatala ad, eszet is ad hozzá” elve himár a politikai axioma érvényére emelkedett.

Azonban a gyors carrier nem kevésbé gyors dekadencia követte. Festetich Andor gróf pár hónapi miniszterkedés után lemondott a miniszterségről, vagyis megbukott. De bukása is teljesen megfelelt annak az irányzatnak, a melyet az uralkodó politikai hatalom nálunk magának vall.

Enek az irányzatnak természetesen consequentiája többek közt, hogy a miniszterek bukásainak valódi oka jól el legyen fedve a közvélemény szeméi elől. Nős Festetich bukásának okai tekintetében is csupán kombinációkra volt utalva a közvélemény, de a valódi ok ép ugy ismeretlen maradt ez esetben is, mint a hogy ismeretlen vagy legalább is bizonytalan volt mindazoknak minisztereknek a bukásainál, a kik Festetich Andorral együtt szép számban élvezik a szabadelvűpárt padsorából, a miniszteri pensiót.

Volt azonban a Festetich bukásának ezenkívül más oly mozzanata is, mely feltétlenül igényt tarthat arra, hogy Festetich grófnak megszerezze azt a dicsőséget, a mit a hivatalos liberalizmus tipikusan hű képviselője jelent egy magyar államférfiura nézve.

A valódi telivér liberális politikus hű képméne teljes hűségre való kiegészítése kedvéért Festetich gróf áldozatot is hozott.

Egyelőre visszavonult a politikai élettől. A mult választások alkalmával megindult a skárta tett nagyságok ismeretes Kálváriáján, a mely azonban Bánffy alatt nem a kereszthez, még csak nem is a Lipót, Szt. István vagy más vigasztalásul adni szokott kereszthez, hanem a reakciónálás nyújtotta feltámadáshoz vezet.

Festetich Andor gróf is feltámadott.

Mint a hogy Bánffy alatt egymás után támadtak fel Jósika Samu báró, Szapáry Gyula és Laczi grófok, Radó Kálmán és a politikai élet más ideiglenes kadanerei.

A Festetich gróf visszavonulása által keletkezett űrt nem érezte ugyan senki, de azért a híres milleniumi választásokat követő pótválasztásoknál annál, minthogy nem kisebb embernek, mint a milyen Beöthy Ákos, az eltipratásával mandatumhoz jutassa a választói grófot.

Nos hát ezzel megszerezte a képviselői állás decorumának azt a kétes értékű dicsőségét, a mit arra nézve egy csodálatos jutott képviselőnek a hajóról

menekülő patkányra emlékeztető visszavonulása jelent. A napokban ez is bekövetkezett.

Most tehát már megváltozhatatlannul beállt talán már Festetich urra nézve a nyugalomnak az az állapota, a mely nélküli ugyan az önkéntesség korábban még ériutetlent fennálló színezetét, de a mely talán a végső stadiumát is jelenti e sokat vedlett politikai pályájának.

Azaz, hogy azt még nem tudhatni. Bánffy Dezső br. embereire nézve ugyanis nem létezik a teljes megsemmisülés Nirvánája.

Az a rendszerében s teljes mivoltában érvényesülő dogmatikus elmélet, hogy voltaképpen nem létezik halál, csupán a természeti erők különbözőtetése hoz létre az emberi szervezetben különböző változásokat.

Nem tudhatjuk tehát azt sem, — hogy a most elparentelt Festetich Andor gróf, a hinek egész eddigi pályája oly páratlanul szép extrektuma egy liberális politikus eszményének, — nem fog-e új életre kelve Phönix szárnyai-val tovább csattogni abban az atmoszferában, melyben most elszédült egy kicsit.

Mi épen nem tartjuk lehetetlennek, hogy a Festetich Andor gróf hideg kifejezésű aristokrata arcza nemsokára ismét fel fog tűnni a többség soraiban és tett tapasztalataiban erősbulve még mint a viczinális vasutakról szóló törvény reviziójának előadója vagy mint a magyar esődjog kudificatora demonstrálandja a liberalizmus hiveinek politikai halhatatlanságát, a melyből szükségszertén foly a skartba tett politikuskok reactionálásában excelláló Bánffy-rendszer halhatatlansága is.

A kik nálunk liberálisoknak mondják magukat, azok bizonyára gyönyörködnek e halhatatlanságban.

Dr.

Politikai hír.

A bács-almási kerületben, mely Sinkovics halála után megürült, mint halljuk, Szederkényi Nándor fog fellépni, a kit mint tudjuk, a legutóbbi választáson Egerben csak nagy erőszakkal birt 3 szóval Lukács pénzügyminiszter pártja levérni s azóta nem volt tagja a Háznak.

Háboru.

A spanyolok operációja.

Páris, május 5.

A Havas-ügynökség liszaboni jelentése is azt állítja, hogy a zöldfoki-szigetéről elindult spanyol hajóraj visszatért a spanyol partvidékre, hogy a Cadixnál levő hajórajhoz csatlakozzék, mire a két egyesült hajóraj az amerikai vizekre fog indulni.

Amerikai mozgósítás.

Rio de Janeiro, május 5.

Az Oregon és Mariette, amerikai hadihajók innen elindultak. A Nitcheroy valószínűleg este megy utánuk.

A spanyol gyarmatok elfoglalása.

London, május 5.

A mint a Reuter-ügynökség San-Franciskóból jelenti, Dole, Havai elnöke, Mac Kinley elnöknek azt az ajánlatot tette, hogy az Egyesült-Államok vegyék át Havait, hogy a sziget a Spanyolország ellen viselt háboruban támaszpontul szolgáljon és Havai az amerikai hajóknak szemet és készletet szállithasson.

London, május 5.

A Times közli a New-York Herald-nak egy táviratát, a mely azt mondja, hogy az amerikaiak haditerve az, hogy Puerto-Rikót elfoglalják. A kormány a szigetet mindenkora meg akarja tartani szén- és hajóállomás gyanánt.

Don Carlos.

Basel, május 5.

Don Carlos több hírlapíró előtt ugy nyilatkozott, hogy a legutóbbi spanyol za-

vargásokhoz az ő hiveinek semmi köze sem volt, mert ő utasította hiveit, hogy a háboru alatt tartsák tisztelben a regens királynét, és ne nehezítsék meg a kormány helyzetét. Ő — ugymond — először is spanyol hazafi és csak azután trónkövetelő.

Zavargások.

Madrid, május 5.

A nyugtalanság ugy Madridban, mint a provinciákban folyton nő. A helyzet különösen a fővárosban nagyon válságos. Tüntető csapatok járkák be az utcákat. Weyler tábornok lakása előtt nagy óvációt rendeztek, Sagasta miniszterebők háza előtt pedig azt kiáltották:

— Vesszen a kormány!

Legjobban a köztársaságiai zavarnak, a kik a királyi palota elé akartak vonulni, de a lovas-rendőrök megakadályozták. A tüntetők között számos polgári ruhába öltözött katonatiszt volt. Az utcákat katonai őrzé-
ratok járkák be. Ha a jelenlegi állapot még sokáig tart, okvetlen polgárháborura vezet. Az élelmi szerek ára Spanyolországban háromszoros árba emelkedett. Sok gyárat bezártak. A munkásokat százezrekre bocsátják el.

Az összes tartományok kormányzóit főlatalmazták, hogy mihelyest jónak látják, hirdessék ki a statáriumot és a katonai hatóságok működését vegyék igénybe.

Egy spanyol diplomata nyilatkozata szerint az, a mi most Spanyolországban történik, a királyi regenség végének kezdete, s a kis Alfonso már nem fog trónra jutni.

A Gibraltárból világáig ment hír Martinez Campos tábornok és Moret gyarmatügyi miniszter meggyilkolásáról csak mese; annyi azonban igaz, hogy az izgatottság Madridban igen nagy.

Madrid, május 5.

Az izgatottság az egész országban nőttön-nő. A kenyérhiány miatt nagy zavargások voltak mindenfelé. Sagasta házát katonaság őrizi. A hír, hogy Sagasta lemond a miniszterelnökségről és helyét diktátor foglalja el, még mindig hitelre talál. — Portorikóban valóságos anarkia uralkodik. Az amerikai püspök és vikáriusa alig tudta megmenteni az életét. Az élelmi szerek már majdnem elfogytak.

Püspök a --- börzén.

Szász Domokos erdélyi ev. ref. püspök börzeüzelméi immár lapnok szombati számában közreadott tárgyalagos közleménye után az egész közvéleményt foglalkoztatják. Legújában a „Hazánk” a dr. Kolozsvári Sándor, egyetemi tanárnak az Ellenzékben megjelent nyilatkozatát szószertén reprodukálva azt a következő megjegyzéssel kíséri:

A másik nyilatkozat a másik érdekelt felé, Politzer Zsigmondé, ki a „Magyarország” szerkesztőségében kijelenté ma, hogy ő a hirdett üzletet nem Szász Domokos püspökkel, hanem az erdélyi egyházkerülettel kötötte és ennél az üzletnél a merkur-püspök csak mint az egyházkerület megbízottja szerepelt.

A fennebbi dolgokból tehát kettő világos: először az, hogy a vásárlásnak az egész igazgatónács egyhangulag ellene volt, de Szász Domokos püspöknek sikerült másnapra néhány igazgatónácsost összegyűjteni s azokkal az előbbi nap határozatát lerontani. Természetesen itt szó fér ahhoz is, hogy a ma egyhangulag hozott határozatot lehet-e másnap tökéletesen elvetni, a kötelező végrehajtás helyett, mert hiszen ebben az esetben semmiféle biztosítéka nincs senkinek a felől, hogy a mi közmegállapodással létrejött, nem rontják-e le rögtön utána? Mert hiszen új igazgatónági ülés összehívására idő is kell s az minden ügykezelési szabályllyal ellenkezik, hogy hirtelen összefogdosanak néhány embert, kik az előbbi teljes számú igazgatónagot utólag leszavazzák s az egyházkerületet egy igen kétes vállalatba belevigyék. Ugy galád manőver ez, mely a hazai reformátusság történetében páratlanul áll s mely az erdélyi egyházkerületben a legfeneketlenebb erkölcsi telenséget fogja meghonosítani, ha ellene és a hasonló merényletek ellen az ott levő tisztességesek minden erejüket össze nem szedik s ellen nem állanak a teljes erkölcsi elzúllásnak, melyet az aranyborjú imádása idéz elő.

A második tény pedig Politzer nyilatkozatából derül ki, hogy Merkur püspöke felatalmazás nélkül kötött börzeüzletet „az erd. egyházkerület nevében” a budapesti ügynökkel, holott az egyházkerület fel nem hatalmazta, igazgatónácsa ezt (Kolozsvári nyilatkozata szerint) egyhangulag elutasította. Mert az utólagosan odacsempészett jóváhagyás — mint fennebb kifejtettem — formailag is érvénytelen, nem lévén az új gyűlés kellőleg kihirdetve, hanem csak sztr alatt összehozva, pedig kellő kihirdetés nélküli gyűlés, különösen ily fontos anyagi ügyben s ily felelősséggel járó kockázatnál, a tudatos félrevezetést invonálja.

Ne mondja senki azt, hogy ez az erdélyi kerület magánügye, melyhez a publicisztikának semmi köze sincs. Azok az alapítványok, melyeket Szász Domokos börzei nyereségért piacra dob, hogy pár ezer forintot nyereskedjék, vallásos emberek adományai voltak, részben hazánk történelmének nagy alakjai által adományozva azért, hogy egy-egy szegényebb egyház lelkesze az éhenhalás elől biztosítva, tisztán hívei szellemi vezetésének szentelhesse életét. S most ime a Bethlen Gábornak alapítványait beledobja Merkur — püspöke holmi hullaszállítási vállalatba, mely a fővárosi rendőrség által expedált hullákból él, ennek megfelelő gebéket és gyanus külsejű kocsiakat tart, s igazgatóságában — Dániel Gábor és Neuman Árpád, feltügylő bizottságban gr. Eszterházy Kálmán képviselőket mondja magának.

Voltak Erdélynek nagynevű püspökei, kik szerény anyagi viszonyok között, tisztán hieik lelki gondozásának éltek: a három Antal és három Bodola megfordulna eirjában, ha megtudná, hogy az erdélyi egyházkerület élén papi minőségben egy nyereszkes börziánér áll s ha az utolsó Bodola, ki Szász Domokost pappá szentelte s ki félszázados lelkeszi pályáján Jézus méltó követője volt, most kikelne a marosvásárhelyi cinteremből, Jézus példáját követné, ki a pénzváltókat kis börziánereket és galambhulla-szállítókat kikorbácsolta a templom előcsarnokából. Pedig ezek csak az előcsarnokban ültek és nem a szőszéken, mert a főpapok akkor még tisztességtelennék tartották a pénzváltó és banküzlettel foglalkozást.

Ugyancsak ez ügyre vonatkozólag a M-g mai száma ezeket írja:

Tegnapelőtt beszámoltunk Szász Domokos erdélyi püspök ama legújabb börzeüzletéről, mely egyházkerületét már eddig is 100.000 frt veszteségbe sodorta. A börzeüzlettel összeköttetésben álló bankár és ennek jogutódja tegnapi nyilatkozata mindenben megerősíti a börzeüzlet megkötésével az erdélyi ev. ref. egyházkerületet ért veszteségről szóló hírtünk valóságát.

Tegnap egy újság munkatársa felkereste a Budapestten tartozkodó püspöket és az újságíró előtt maga Szász Domokos is leplezetlenül beismeri, hogy ő az, ki az erdélyi ev. ref. egyházkerületet beavatta és bevezette a lözdespeku ációi misteriumába és mentégetül egyedül azt tudja felhozni az egyház feje, hogy a börzén való manipulációi az Első Magyar Szállítási Vállalat részvényeinek megvétele előtt nyereséggel jártak.

Szász Domokos legutóbbi börze-üzletéről így nyilatkozott:

„A mi az Első Magyar Szállítási Vállalat részvényeinek árfolyam-csökkenését illeti, ez éppen nem egyedül álló dolog a pénzpiaczon. Az Első Magyar Általános Biztosítási Társulat a tavalyi 230 frt — osztalék helyett az idén már csak 160 frtot fizetett, a „Generali” ez az óriási intézet, a tavalyi 8 frt. helyett 5 frtot, az Általános Hitelbank pedig 22 frt helyett 18 frtot: a rossz gazdasági esztendő miatt egész Európában baíse mutatkozott; az idén, ha jó lesz a termés, a részvények ismét emelkedni fognak. A Szállítási Vállalat tulajdonát képező „Entrepise des pompes funébre” igen jól jövedelmez, ugy szintén az ujlaki téglagyár is, melynél a vállalat erősen van érdekelve. Hogy a vállalat — tavaly csak 13 forint osztalékot adott és nem többet, annak az az oka, hogy régi vezérigazgatóját elmozdították s az igazgató port indított a vállalat ellen; 30.000 frtot megítélték neki, s ezt az összeget egyszerre kellett kifizetni a nyereségből. Mivel azonban az ügykezelés megjavult s 1200 részvény körül 500 az erdélyi ref. státus birtokában lévén, az erdélyi egyházkerület két hivatalnok, Márkus János és Maksay

János belekerült az igazgatóságba s érvényt fognak szerezni az egyházkerület érdekeinek.

No ilyen röviden és szakszernt, mint a „püspök” ur, még a legőregebb tözsedűgnyök sem tudta volna elmondani a mult esztendő legnevezetesebb börze eseményeit. De azért mentségeit sem tüzeti-, sem pedig erkölcsi szempontból nem fogadhatjuk el.

Üzleti szempontból ugyanis be van igazolva, hogy a spekuláció tetemes veszteséggel járt. A püspök tehát nagy tudása mellett igen rosszul spekulált. A ki pedig a tözsdén vesz, annak a tözsdén nincsen igaza.

A dolog erkölcsi oldala pedig az, hogy a püspöki méltósággal talán még sem illik össze a börze-spekuláció. Szász Domokos az erdélyi ev. ref. egyházkerület feje, ezt tehát első sorban neki kellene tudnia.

A püspök azt is mondja, hogy a Szállítási Vállalatot az fogja ismét lábra állítani, hogy Márkus János és Maksay János — az egyházkerület hivatalnokai — belekerültek a vállalat igazgatóságába.

Mi eddig azt hittük, hogy egyedül Szász Domokos akarta személyes hozzájárulásával a szállítási vállalat üzleteit fölléltetni, de a püspök nyilatkozatából azt látjuk, hogy ma-holnap az egyházkerület összes funkcionáriusai fuvarozással fognak foglalkozni.

Hogy ez meg ne történhessék, most az erdélyi ev. ref. egyházkerület fuvarozással még nem foglalkozó vezetőinek még csak azt akarjuk elmondani, hogy az egyház értékpapirokba is fektetheti vagyona megfelelő részét; de igen nagy a különbség az ilyen vagyonyelhelyezés és a börzespekuláció között. A nem spekulációval foglalkozó erkölcsi testületek biztos kamatozású államkötvények és záloglevelekbe helyezik el vagyonukat és soha sem veszik az ilyen esélyeknek kitett vállalatok értékeit.

Az Első Magyar Szállítási Vállalat a következő nyilatkozatot tette közre:

A társulat nem hajtotta fel az eladás idején mesterségesen az árfolyamokat és nem is adott el Politzer Zsigmondnak részvényeket; Politzer és társai, mint utólag értesültünk a társaság egyik nagy részvényesétől vásároltak 1000 drb. részvényt, melyből az erdélyi ev. ref. egyházkerület Politzer után 500 darabot megvásárolt, Mennyiért vették Politzerék s mennyiért adták el, azt a társaság ma is csak hallomásból tudja s egyáltalán az egész adásvételre semmiféle befolyása nem volt, s mint már fennebb rámutattunk, annak igazgatósága is az egész ügyletről csak utólagosan értesült.

A mi a társaság jelenlegi helyzetét illeti, mérlegünkkel bárki meggyőződhetik arról, hogy az 1897. évi osztalék a társaság mostani viszonyainak teljesen megfelelő.

Nagyobb visszaesések az 1897. év folyamán, sőt előbb is egyáltalán nem fordultak elő s azt, hogy a társaság részvényei, melyek után tetemes leírás után 13 frt osztalékot fizet, 130 forintba szálltak le, nem tarthatjuk egyébként, mint az ehhez hasonló híresztelések eredményének vagy pedig egyszerű börzei manővernek.

Buda pesten, 1898. május hó 4-én. Kiváló tisztelettel az I. Magyar Szállítási Vállalat r-t. igazgatósága.

Az erdélyi ev. ref. egyház százezeres károsodása.

Vettük az alábbi sorokat:

Mélyen Tisztelt Szerkesztő Úr!

Becsés lapja f. évi 97. és 99-ik számában „Az erdélyi ev. ref. egyház százezeres károsodása” cím alatt két cikket jelent meg; és pedig az egyik X. Y. a másik Dr. Kolozsvári Sándor egyetemi tanár ur aláírásával.

A szállítási vállalat részvényei megvásárlásának történetét a két cikk részben egymástól eltérően tárgyalja ugyan, de mindkettő ugyanazon eredményre jut t. i. azok megvásárlásának tényére.

En, — miután mindkét cikkben, — mint a szóbanforgó ügy referense, névleg megnevezve vagyok, jogosítottnak érezhetem magam, a kétféle történeti előadást némileg megkorrigálni. De arra még sem terjeszkedem ki, mert az eredmény ez esetben is, csak a megvásárlás tényének constatálása lenne a legfeljebb a két cikk író valamelyikének újabb reflexióját vonná maga után és arra vezetne, mire a két székeley aszonny szapulási versenye, kik megakaráv mutatni

(Folytatása következik)

ÁRVSZ.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundatia pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.